

УДК 378.147:004

**ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Майнаєв Ф.Я.

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Проаналізовано дослідження зарубіжних фахівців із питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання. Розглянуто можливості застосування досвіду Джоанни Данлеп, Діани Лаурілард, Патріка Лоуентала у вітчизняній вищій школі з урахуванням особливостей національної системи вищої освіти. Акцентовано увагу на дидактичному потенціалі соціальних мереж: швидке отримання інформації, удосконалення навичок висловлювати думку, надбання досвіду участі в дискусіях, формування самоідентичності особистості.

Ключові слова: *інтернет-комунікація, інформаційно-комунікаційні технології, мультимедіа, навчальний контент, соціальні мережі*

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ПРИМЕНЕНИЯ
ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ**

Майнаев Ф.Я.

Проанализировано исследования зарубежных специалистов по вопросам внедрения информационно-коммуникационных технологий в процесс обучения. Рассмотрено возможности использования опыта Джоанны Данлэп, Дианы Лауриллард, Патрика Лоуэнтала в отечественной высшей школе с учетом особенностей национальной системы высшего образования. Акцентировано внимание на дидактическом потенциале социальных сетей: быстрое получение информации, усовершенствование навыков выражать мысли, приобретение опыта участия в дискуссиях, формирование самоидентичности личности.

Ключевые слова: *интернет-коммуникация, информационно-коммуникационные технологии, мультимедиа, обучающий контент, социальные сети*

**THE APPLICATION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE INFORMATION AND
COMMUNICATION TECHNOLOGIES
IN THE EDUCATIONAL PROCESS**

Maynaev. F. Y.

The foreign experts' research about the ITC implementation issue in the educational process had been analyzed. The possibilities of application experience in the national educational system, specifically domestic high school setting, had been considered by Joanna Dunlap, Diana Laurillard, Patrick Lowenthal. The attention is concentrated to the didactic potential of social networks: the rapid exchange of information, improving of expressing opinions, experience from discussion participation, developing individual identity.

Keywords: *Internet communications, ICT, multimedia, educational content, social networking sites.*

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Глобалізація всіх сфер людського життя спровокувала зростання попиту на фахівця, який має ґрунтовну якісну освіту, є творчою особистістю, здатною генерувати нові ідеї. За таких умов зростають вимоги до якості середньої та вищої освіти, яка стає пріоритетною статтею державних бюджетів країн сталого економічного розвитку. Так, Південна Корея, виділивши значні кошти на розвиток вітчизняної освіти, за короткий термін посіла свого часу перше місце за темпами розвитку. Шляхом підвищення якості освіти є упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, яке стало одним із пріоритетних напрямів розвитку європейської освіти, що підтверджується нормативними й установчими документами, прийнятими країнами-учасниками Євросоюзу, як наприклад, Europe 2010 Strategy, The Lisbon Strategy and the Information Society, Education and Training 2020.

У той же час одним із принципів державної політики в освітній галузі України, згідно із законом «Про вищу освіту», є міжнародна інтеграція й інтеграція системи вищої освіти нашої держави у Європейський простір вищої освіти. Тому підвищення якості освіти й підтримки конкурентоспроможності національної освіти й науки на сучасному світовому ринку праці та освітніх послуг шляхом активного впровадження в навчально-виховний процес вищої школи ІКТ є нагальним питанням часу.

Оскільки процес упровадження ІКТ в освіту Європі та США випередив аналогічні процеси в Україні, західні науковці в галузі педагогіки накопичили значний досвід у цьому питанні, який за умов урахування особливостей національної системи вищої освіти може бути використаний у навчальному процесі вищої школи.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема впровадження ІКТ у систему вищої освіти зарубіжних країн порушувалася в окремих дослідженнях у таких напрямках:

- інтеграція ІКТ у навчальний процес у вищих навчальних закладах професійної освіти зарубіжних країн, зокрема Канади (Н. Муқан);
- інформаційно-комунікаційні технології в аспекті реформування вищої освіти у Європейському Союзі (Л. Миськів);
- упровадження електронного навчання в систему вищої освіти країн-членів Європейського Союзу (О. Зубченко).

Недостатність дослідження й вивчення позитивного зарубіжного досвіду застосування ІКТ у практиці вищої школи сприятиме розвитку педагогічної науки в Україні та реформуванню вищої освіти в нашій державі.

Тому **метою** статті є описати зарубіжний досвід застосування ІКТ у процесі навчання та розглянути можливості використання його у вищих навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. Застосування ІКТ у навчанні, їх ефективність досліджувалося в цілій низці робіт зарубіжних учених, які презентували успішний досвід організації та проведення он-лайн курсів. Аналіз наукових доробків Джоанни Данлеп, Діани Лауриллард і Патріка Лоуентала дозволив визначити в них такі ключові ідеї:

1) Упровадження електронного навчання у вищу освіту для підвищення якості традиційного викладання й управління [3]. Електронне навчання надає студентам мережевий доступ до лекцій і цифрових дидактичних ресурсів. Персоналізуючи Web-середовище, вони отримують можливість брати участь у дискусійних форумах. Усе це забезпечує гнучкість їх навчання. Однак електронне навчання, на думку Діани Лауриллард, цим не обмежується. Сучасні технології дозволяють створювати такі середовища, у яких студенти можуть досліджувати, маніпулювати, експериментувати. Звичайно, це потребує від самого викладача високого рівня ІКТ-компетентності.

2) Застосування соціальних мереж як платформи для створення он-лайн курсів [1]. Так, на думку Джоанни Данлеп і Патріка Лоуентала, дієвим інструментом, здатним розв'язати певні навчальні завдання, є соціальні мережі, зокрема Twitter. Цю соціальну мережу дослідниками було вибрано не випадково: вона є однією з найпопулярніших. За даними дослідницького ресурсу Ebizmba, у рейтингу соціальних мереж за кількістю відвідувачів Twitter посідає II місце після Facebook. Як пишуть науковці, за допомогою 140 символів і менше користувачі цієї мережі в реальному часі обмінюються ідеями й ресурсами, задають питання й отримують на них відповіді, при цьому обмін інформацією є миттєвим.

Учені відзначають такі переваги використання Twitter у навчальних цілях:

— обмеженість у використанні символів для висловлення думки сприяє удосконаленню навичок студентів писати чітко й лаконічно;

— оскільки обмін інформацією є відкритим, призначеним для широкої аудиторії, це привчає користувачів до відповідальності при написанні повідомлень, зарання продумувати, які ідеї можуть стати публічними, а які повинні залишатися прихованими;

— можливість миттєвого отримання відповіді на питання дозволяє студентам своєчасно вирішувати проблеми, пов'язані зі змістом навчального матеріалу, що певною мірою допомагає уникнути подальших труднощів у навчанні;

— використання студентами та викладачами Twitter не пов'язано із системою управління навчанням і не обмежується часовими рамками навчальних семестрів, що дозволяє надавати студентам консультації як академічно, так і професійно й по закінченню курсу навчання.

3) Використання цифрової музики для розширення сприйняття студентами змісту навчального контенту [2]. Джоанна Данлеп і Патрік Лоуентал наводять приклад, коли студенти змогли краще виконати завдання після прослуховування музики Моцарта. У популярній пресі

цей експеримент отримав назву «Ефект Моцарта». Окрім цього, дорослі учні в Південній Африці, які слухали інструментальну музику під час інтенсивного курсу англійської мови, мали переваги в її опануванні. Інше дослідження довело, що інструментальна музика ефективна в якості натхнення для написання письмових робіт. Однак проведені когнітивним психологом Ричардом Майером дослідження показали, що використання неактуальної фонової музики й звуків у мультимедійних презентаціях призводить до погіршення успішності студентів. Отже, музичний супровід є ефективним за умови його узгодженої взаємодії з навчальним контентом. Цікавим нововведенням, запропонованим Джоанною Данлеп і Патріком Лоуенталем, є залучення студентів до створення музикальних кліпів за темою курсів. Взаємодія студент-контент включає студентів у мультисенсорне навчання та забезпечує подальшу підтримку придбання та створення ними знань. На нашу думку, такий вид діяльності сприяє розвитку асоціативного мислення студентів; дозволяє їх творчому самовираженню; забезпечує позитивний емоційно-вольовий досвід.

4) Використання мультимедіа [4; 5]. При цьому пропонується залучати також студентів до створення власних цифрових оповідей, які дозволяють узагальнювати матеріал заняття чи теми, ілюструвати студентами власне розуміння того, наскільки теорія придатна до застосування її у професійній діяльності, надавати можливість творчо висловити свої ідеї та перспективи привабливим і виразним способом.

Представлені ідеї зарубіжних учених засновані на принципі присутності, розробленому Чикерингом і Гамсоном на основі огляду наукової літератури за 50 років. В його основу покладено тезу – людина істота соціальна. Тому студенти потребують постійної взаємодії з викладачами, їх емоційної оцінки навчальної діяльності, побудови у віртуальному світі навчальної моделі «обличчям до обличчя», тобто потребують соціальної присутності (когнітивної або навчальної).

На пострадянському просторі найбільш відвідуваними соціальними мережами є ВКонтакте й Ask.fm. В Україні найбільшої популярності набула соціальна мережа ВКонтакте, користувачами якої є переважно особи 16-25 років, тобто найактивнішими користувачами є студентська аудиторія, що утворює спільноти або групи за фахом навчання для розв'язання певних питань, пов'язаних із навчальною діяльністю. Аналіз спільнот однокласників студентів історичного факультету Луганського національного університету імені Т.Г. Шевченка й історичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за 2010-2015 н.р. показав, що соціальна мережа ВКонтакте використовувалася студентами-істориками з метою:

1) вирішення пов'язаних із навчанням організаційних питань (уточнення розкладу навчальних занять і місця їх проведення, розповсюдження інформації про зміни в розкладі або проведення заходів);

2) обміну навчальними матеріалами, корисними посиланнями, питаннями, що виносяться на семінарські заняття й модульні контрольні роботи;

3) дискусії щодо питань, прямо чи опосередковано пов'язаних із фахом (суперечливі історичні факти, проблеми педагогічної практики, суспільно-політичні події);

4) обговорення історичної, політичної, філософської літератури, фахових статей або розміщення посилань на них із стислим коментарем;

5) координації дій щодо виконання спільного навчального завдання.

Зарубіжні фахівці розглядають соціальні мережі переважно як платформу для організації дистанційного навчання, хоча цим їх можливості не вичерпуються. На нашу думку, застосування соціальних мереж цілком може бути ефективним при організації змішаної моделі навчання (blended learning), що передбачає поєднання аудиторного й on-line навчання, або ж при залученні студентів до самоосвітньої або самостійної роботи. Це може бути як створений на платформі соцмережі спеціальний курс, так і сторінка викладача, контент якої є дидактичним.

Таке освітнє середовище є привабливим для студентів, оскільки воно, по-перше, є звичним для студентів, по-друге, воно є сучасним, оскільки, за статистичними дослідженнями компанії Yandex, користувачами ВКонтакті є більше, аніж 27 млн. українців, із яких 42% особи – студентського віку. У рейтингу областей Харківська область за кількістю акаутів ВКонтакті посідає V місце після Київської, Дніпропетровської, Львівської й Одеської областей. Їх кількість перевищує 1,8 млн. осіб.

На першому етапі студенти будуть відвідувати сторінку викладача переважно з цікавості. Тому великого значення для забезпечення функціонування освітнього середовища в межах соціальної мережі ВКонтакті набуває його контент. Тобто, від того наскільки значущим є навчальний контент для навчання та професійної підготовки студента, настільки дієвим буде використання соціальних мереж в освітніх цілях.

Ефективність використання соціальних мереж у навчанні, на нашу думку, досягається через

1) неформальне спілкування студентів із викладачем (викладачами), що забезпечує особистісно компетентнісний підхід у навчанні;

2) застосування різноманітних форм діяльності, зокрема спровокованої викладачем дискусії, пов'язаної з навчальним матеріалом або з майбутньою фаховою діяльністю;

3) залучення до групової роботи над навчальним проектом;

4) надання індивідуальних і групових навчальних консультацій, зокрема під час проходження педагогічної практики;

5) педагогічний супровід роботи студентів над науковими, курсовими й дипломними роботами тощо.

Висновки. На нашу думку, досвід зарубіжних фахівців застосування ІКТ у вищій освіті може бути використаний у навчальному процесі вищих навчальних закладів України з урахуванням особливостей національної системи освіти, типу вищого навчального закладу, профілю навчання студентів. Найголовніше ж полягає в тому, що викладач при застосуванні на практиці будь-якої ідеї, якою б привабливою вона не була, має замислитися над питанням «Що ця ідея може дати для підвищення якості», а не шукати відповідь на питання «Де можна цю ідею застосувати». Навчання має бути сучасним, опиратися на новітні досягнення науково-технічного прогресу, але передусім воно має бути ефективним.

Описаний досвід Джоанни Данлеп, Патріка Лоуентала, Діани Лауріллард примушує замислитися, чи не витіснить електронне навчання традиційне, чи зможе дотримання принципу соціальної присутності замінити «живе» спілкування з викладачем, чи зможуть студенти, які звикли до віртуального спілкування безболісно адаптуватися до реального.

Соціальні мережі не є універсальним засобом навчання, оскільки існують ризики виникнення стресу, втоми, дефіциту уваги, зниження інтелекту, психічної залежності. У той же час вони можуть сприяти підвищенню якості навчання, розвитку особистості, за умови, що їх використання в освітніх цілях буде керованим.

Список використаних джерел

1. Dunlap J. C. Tweeting the Night Away: Using Twitter to Enhance Social Presence/J. C. Dunlap, P. R. Lowenthal//Information Systems Education. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://www.fp.ucalgary.ca/maclachlan/EDER_679.06_Fall_2009/tweeting_the_night_away.pdf
2. Dunlap J. C. Hot for Teacher: Using Digital Music to Enhance Students Experience in Online Courses/J. C. Dunlap, P. R. Lowenthal//TechTrends. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://patricklowenthal.com/publications/Hot_for_Teacher_Preprint.pdf
3. Laurillard D. E-Learning in Higher Education/D. Laurillard. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: https://www.academia.edu/309106/E-Learning_In_Higher_Education
4. Laurillard D. Multimedia and the Learner's Experience of Narrative/D. Laurillard. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://www.academia.edu/464467/Multimedia_and_the_Learners_Experience_of_Narrative

5. Lowenthal P.R. From Pixel on Screen to Real Person in Your Students' Lives: Establishing Social Presence using Digital Storytelling/P. R. Lowenthal, J.C. Dunlap//Internet and Higher Education. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://www.cehd.umn.edu/PSTL/Water/Resources/Documents/LowenthalDunlap2010.pdf>